

УДК 378.091.3.016:813.122

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2022.80.2.33>**Р. В. Слухенська**

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри медицини катастроф та військової медицини
Вищого державного навчального закладу
«Буковинський державний медичний університет»

Б. Я. Буртник

асистент кафедри англійської мови
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

В. І. Куковська

асистент кафедри англійської мови
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

І. Л. Куковська

кандидат медичних наук, доцент
доцент кафедри медицини катастроф та військової медицини
Вищого державного навчального закладу України
«Буковинський державний медичний університет»

І. В. Марценяк

кандидат медичних наук, доцент
доцент кафедри фізичної реабілітації, ерготерації та домедичної допомоги
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

СУЧАСНІ КОМУНІКАТИВНІ МЕТОДИКИ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВНЗ

Статтю присвячено розгляду сучасних комунікативних методик вивчення іноземних мов. Більшість технік у методиці викладання мов уже випробувані, але методологи перебувають у постійному пошуку ефективних способів навчання, завдяки чому і з'являються відгалуження вже відомих методів, їх модифікація, переосмислення тощо. Практикою викладання іноземних мов встановлено, що на сучасному етапі саме для комунікування та використання їх у практичній сфері, роботі найбільш актуальними є комунікативний метод та всі його відгалуження. У студії проводиться аналіз низки комунікативних методів, які активно використовуються у світовій практиці викладання (Dogme Elt, CLIL, Flipped classroom тощо).

Встановлено, що проаналізовані методи лише доповнюють одні одних, створюючи своєрідну цілісну модель способів оволодіння мовою шляхом активного залучення студентів до процесу говоріння, діалогування, занурення у штучно створені ситуативні проблеми, теми тощо, задля максимального відчуття мовного середовища, оскільки пріоритетними нині є успішність саме професійної майбутньої комунікації, донесення думки до співрозмовника мовленнєвих компетентностей.

Визначено, що викладання за допомогою комунікативного методу дає змогу використовувати широкий спектр видів роботи: самостійна, пари, групи, робота з автентичними матеріалами, принцип «Fluency rather than assigasy» тощо. Роль викладача в таких умовах зводиться до своєрідної курації, тьюторства і професійного спрямування видів взаємодій (вказівки на доречність роботи, розподіл обов'язків тощо) та виправлення помилок, їх короткий аналіз.

Новітні вимоги до рівня володіння іноземними мовами сучасним фахівцем зумовлюють актуальність використання Інтернет-технологій. Зрештою, комп'ютерні технології та мобільні девайси є незамінними для забезпечення дистанційного навчання, що в умовах світової пандемії є надзвичайно актуальним, та можуть вирішити багато питань.

Ключові слова: комунікативний метод, лексичний метод, новітні технології, іноземна мова, вищий навчальний заклад.

Постановка проблеми. Сучасний викладач може поскаржитися на будь-що, але тільки не на мізерність вибору методик викладання англійської мови, і кількість їх постійно збільшується. В арсе-

налі методів навчання іноземної мови є класичні шляхи отримання знань, що пройшли випробування часом, і навіть дещо екзотичні, наприклад, так званий метод навіювання. Точно стверджувати

не можна, що деякі з них працюють на 100%, а деякі зовсім не приносять користі, це буде непрофесійно. Проте існують методики викладання англійської мови, які на практиці виявилися на кілька порядків ефективнішими, ніж інші методи [1].

Деякі методисти називають XXI століття «Postmethods Era»: більшість технік у методиці викладання англійської мови вже випробувані, і складно вигадати нове, але викладачі – люди, які перебувають у постійному пошуку ефективних способів навчання, завдяки чому і з'являються відгалуження вже відомих методів, їх модифікація, переосмислення тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Науковці Н. Білан, А. Білоцерковець, Б. Гриднєва, О. Дігтяр, О. Матвеєнко, З. Осада, Т. Танцура, О. Тимофєєва вивчали різні аспекти викладання іноземних мов у немовних вищих навчальних закладах. Так, З. Осада й О. Матвеєнко дослідили новітні методики та технології викладання іноземних мов; О. Дігтяр і Т. Танцура проаналізували використання мультимедійних засобів навчання студентів на заняттях з англійської. У вітчизняній лінгвістиці та методиці викладання іноземних мов визначення іншомовної комунікативної компетенції дають такі вчені, як І. Зимова, Н. Гез, А. Щукін, І. Бім, Є. Пассов, В. Сафонова.

Мета статті – проаналізувати сучасні комунікативні та лексичні методики вивчення іноземної мови у вищих навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу. Формування певного рівня іншомовної професійної комунікативної компетенції – актуальна та дієва основа для подальшого іншомовного професійно орієнтованого спілкування випускників ВНЗ. Однак необхідно враховувати, що під час навчання професійної іноземної мови різні функції мови та способи її застосування не можуть мати рівнозначної цінності.

Поряд з інструментальною (проста передача інформації), регулятивною (регулювання діяльності), особисто-емоційною та художньою (рольові ігри, образність мови) найбільшу цінність мають евристична (вираз свого розуміння), соціальна (спілкування поза своїм вузьким колом) та інформаційно-наукова, аналітична, довідкова функції мови [1].

Коли йдеться про загальні тенденції в сучасній методиці, можна виділити основні [2]:

- *індивідуальний підхід до студентів* (метод підлаштовується «під студента», а не навпаки, need analysis);

- *більш активна роль студентів* (student-centered lessons);

- *використання онлайн-ресурсів у навчанні* (навчальні відеоролики, вебправи та тести, онлайн-платформи для навчання);

- *часте застосування ігрових завдань* (edutainment);

- *глобалізація та можливість використовувати нетворкінг для практики усного та писемного мовлення* (соціальні мережі, платформи для спілкування, мовний обмін онлайн);

- *впровадження творчих завдань із використанням технологій* (вебколажі, проекти, вебквести, запис аудіо- та відеомонологів);

- *вибір на користь автентичних матеріалів для обговорення, прочитання та перегляду.*

У центрі уваги комунікативного підходу – здатність висловлювати думки та спілкуватися. Навчання будується на формуванні мовної компетенції – осмисленому спілкуванні в різних життєвих ситуаціях. Суть же лексичного підходу в тому, що студент вивчає не окремі слова, а так звані chunks (словосполучення), які надалі допомагають сформувати мову. Ці методи можна поєднувати з іншими популярними тенденціями, які дадуть змогу зробити заняття цікавішими та ефективнішими для усіх учасників освітнього процесу [3].

Комунікативний метод вивчення мови порівняно недавно отримав визнання. Комунікативна методика – це, перш за все, практика спілкування та тренування сприйняття іноземної мови на слух. Застосування цього у процесі навчання у стислі терміни допомагає подолати мовний бар'єр. Маючи навіть невеликий словниковий запас, студенти можуть пробувати свої сили у процесі спілкування іноземною мовою буквально з перших занять. Ця методика вивчення мови дає непогані результати саме тому, що вона спрямована на створення штучного мовного середовища. Присвячуючи спілкуванню понад 80% навчального часу, студенти, потрапляючи в реальні умови спілкування, не мають особливих труднощів [4].

Хоча комунікативний підхід є актуальним, з'явилися його модифікації, нові підходи в методиці [5]. Нижче представлені найпопулярніші з них.

Flipped classroom. Для студентів із високою мотивацією та рівнем вище Intermediate підійде навчання у стилі Flipped classroom. Суть методу в тому, що студенти отримують завдання на опрацювання матеріалу (відеолекція, наприклад) до заняття і безпосередньо на занятті час не витрачають на обговорення теорії, а присвячують його активній практиці. Таким чином викладач має змогу охопити більше матеріалу, а студенти можуть навчитися працювати самостійно. Засновниками методу вважаються Jonathan Bergman та Aaron Sams (2007 рік). Студенти займаються у зручному для них темпі та приходять на урок підготовленими. Недоліки: метод підходить для вмотивованих студентів рівня вище за середній; схожий на тип навчання у стилі лекції, при цьому студенти отримують інформацію пасивно, вони не залучені до розбору теми, тут не використовується guided discovery.

Викладачі часто використовують *Dogme style* – варіацію комунікативного підходу до викладання мови. Він дозволяє максимально відійти від підручників та планів уроків та сфокусуватися на спілкуванні між студентом та вчителем. У цьому підході класу як такого не існує – є актуальні теми та живе спілкування, яке підштовхує студентів до використання певної лексики та граматики. У такому разі заняття непередбачуване, і матеріал для навчання зазвичай спливає в процесі. Роль вчителя полягає в оптимізації процесу вивчення мови. З'явився підхід у 2001 році. Теоретичні засади його заклав Scott Thornbury. Основні принципи: «свобода» від підручників та планів, ключові структури мови не готуються викладачем заздалегідь, а «впливають» у навчальному процесі. При цьому навчальний процес може бути абсолютно непередбачуваним для викладача. Контент створюється студентами (діалоги, аудіо- та відеозаписи) [6]. Все, що відбувається на парі, включаючи матеріали, має пряме відношення до життя студентів. Недоліки: метод вимагає від викладача гнучкості, вміння швидко перемикається та великого досвіду; не підходить для підготовки до спеціалізованих курсів, наприклад, іспитів, та використання для початкових рівнів.

Task-based learning допомагає студентам вирішити такі комунікативні завдання: зробити замовлення в ресторані або пройти співбесіду на роботу тощо. Під час навчання використовуються автентичні матеріали та вправи, які студентами виконуються в реальному житті. Наприклад, вчитель представляє студенту мовну одиницю в тих формах, щоб студент запам'ятав її значення за допомогою тексту, гіпотетичної ситуації чи діалогу. Потім учневі пропонується виконати практичні вправи для закріплення матеріалу. Наприкінці подається дається комунікативне завдання (наприклад, рольова гра), метою якого є навчити студентів генерувати вільне мовлення іноземною мовою.

Метод CLIL (Content and Language Integrated Learning) ґрунтується на викладанні предметів програми англійською мовою, допомагає вирішити відразу кілька завдань: наприклад, вивчити історію країни і одночасно відпрацювати минулий час. У цьому підході мова виступає не метою, а засобом отримання інформації. Відомий із 1994 р., метод набрав популярності із середини 2000 р. Термін вигадав David Marsh. Основні принципи: інші предмети вивчаються у вигляді англійської, тобто вивчається не лише мова, а й зміст. Контент має бути доступним для розуміння та супроводжуватися візуальними опорами (ілюстраціями, графіками, діаграмами). Усі види мовної діяльності інтегруються, але мова адаптується залежно від рівня. Проблемами є брак матеріалу та кваліфікованих викладачів.

Blended learning – змішана форма навчання, в якій поєднуються як викладання віч-на-віч (вчитель – студент/група), так і онлайн-навчання. Наприклад, проходження курсу онлайн та очні зустрічі з викладачем, який є куратором та відповідає на всілякі питання, пов'язані з курсом. Цей спосіб допомагає здійснювати навчання з будь-якої точки світу.

Embodied learning – ще один актуальний метод, в якому вивчення робиться фізичним процесом, а не лише ментальним. Наприклад, щоб вивчити дієслова події, ви можете запропонувати учням виконати ці події. Це актуально не тільки для молоді, але і для дорослих, оскільки створює міцніші асоціативні зв'язки та допомагає краще запам'ятовувати матеріал.

Inquiry based learning. Тут навчання зосереджене на студенті та його запитах. Якщо для студентів актуально вивчати англійську мову для подорожей, запропонуйте освоїти лексику на цю тему, змодельуйте ситуації, які найчастіше відбуваються в поїздках. У процесі навчання багато часу відводиться практиці, що дозволяє запам'ятовувати матеріал краще. Завдяки цим тенденціям процес викладання стає дедалі більш орієнтованим на реальні потреби студентів і дозволяє досягати результатів із задоволенням та максимальним комфортом для всіх учасників процесу.

У контексті вищесказаного варто згадати ігрову форму як один із методів оволодіння іноземною мовою. Ігрова форма навчання використовується вже давно, але з розвитком технологій стала більш затребуваною. І дорослі, і діти люблять грати. У процесі гри вони набувають позитивних емоцій, які сприяють запам'ятовуванню. Ігрофікація/гейміфікація створює мотивацію, розвиває драйв, сприяє самоорганізації, кидає виклик, допомагає уникнути нудьги та рутини – все це особливо актуально для студентів [7].

Важливими є засоби, які сприяють залученню сучасних методик викладання та їх реалізації (мобільні девайси). За допомогою смартфона навчання стає доступнішим. Є багато різних додатків та освітніх платформ, завдяки яким вчитися стало легше та веселіше. Можна використовувати програми Quizlet, ELSA (допомагає поставити правильну вимову), Busuu (дозволяє запам'ятовувати слова в контексті різних діалогів, а ті, в кого платний обліковий запис, можуть виконати завдання та відправити його на перевірку носію мови). Також можна навчатися разом із друзями, адже підтримка важлива в будь-якій справі.

Таким чином, ми вважаємо застосування перерахованих технологій необхідним та ефективним інструментарієм у сучасному мейнстрімі вивчення іноземних мов. По-перше, вони відповідають вимогам ФГОС, формують інтегровані міжпредметні зв'язки, активно націлені на розвиток умінь і навичок студентів, сприяють формуванню

необхідних компетенцій. По-друге, предметно-мовне інтегроване навчання ідеально вписується в навчальний процес середньої спеціальної та вищої шкіл, де основні сили студентів спрямовані на вивчення профільних предметів, заглиблення в майбутню спеціальність та покращення усіх сфер її побутування. По-третє, активний розвиток всіх мовних навичок, поповнення словникового запасу різними пластами лексики, певною термінологією, новими мовними конструкціями, різноманітність мовних вправ та активного говоріння сприяє якісному підвищенню мовного рівня респондентів.

Висновки і пропозиції. Ми перерахували лише деякі поширені методи та підходи в сучасній методиці викладання іноземних мов, зокрема англійської як однієї з найпоширеніших. Вони не завжди підходять для використання в чистому вигляді: можна періодично застосовувати деякі елементи на парах, наприклад, проводити одне заняття на місяць у стилі Dogme Eit, CLIL або Flipped classroom. Різноманітність методик викладання англійської мови дає змогу викладачеві вибрати найбільш ефективний варіант, який, на його думку, підходить саме цій групі учасників освітнього процесу [8]. А іноді саме сукупність методів навчання з огляду на плюси і мінуси всіх методик, що використовуються на заняттях, дає плідні результати.

Список використаної літератури:

1. Go Global : Національна програма вивчення та популяризації іноземних мов (National Foreign

Language Learning and Promotion Initiative). 2015. URL: http://osvitacv.com/uploads/go_global.pdf

2. Коваленко О. Концептуальні зміни у викладанні іноземних мов у контексті трансформації іншомовної освіти. *Іноземні мови в навчальних закладах*. 2003. № 2. С. 20–24.
3. Білан Н. Комунікативний метод навчання іноземних мов студентів немовних ВНЗ. *Молодь і ринок*. 2012. № 5. С. 149–153.
4. Низаева Л.Ф. Коммуникативная компетенция: сущность и компонентный состав. *Молодой учёный*. 2016. № 28 (132). С. 933–935.
5. Скуратівська М.О. Сучасні методи та технології викладання іноземних мов. URL: <http://intkonf.org/skurativska-mo-suchasni-metodita-tehnologiyi-vikladannya-inozemnih-mov-u-vischii-shkoli-ukrayini/>
6. Пасічник О. Сучасні технології навчання як засіб самореалізації студентів в освітньому середовищі ЗВО. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2019. Вип. 69. С. 162–166.
7. Хуторської А. Ключові освітні компетентності. URL: <http://osvita.ua/school/method/2340/>
8. Захарова Е.Н. О компетентностном подходе в образовательной деятельности. *Вестник Адыгейского государственного университета. Сер. Педагогика и психология*. 2011. Вып. 4. С. 32–40.

Slukhenska R., Burtnyk B., Kukovska V., Kukovska I., Martsenyak I. Modern communicative methods in learning of foreign language in higher education institutions

The article is devoted to the consideration of modern communicative methods of learning foreign languages. Most of the techniques in language teaching methods have already been tested, but methodologists are constantly looking for effective ways of learning, thanks to what there are branches of already known methods, their modification, rethinking. The practice of teaching foreign languages has established that at the present stage it is for communication and their use in practice, work, the most relevant is the communicative method and all its branches. The studio analyzes a number of communicative methods that are actively used in world teaching practice (Dogme Eit, CLIL, Flipped classroom, etc.).

It is established that the analyzed methods only complement each other, creating a kind of holistic model of ways to master the language by actively involving students in the process of speaking, dialogue, immersion in artificially created situational problems, topics, etc., to maximize the language environment. Since the priority now is the success of professional future communication, conveying an opinion to the interlocutor of speech competencies.

It is determined that teaching with the help of communicative method allows to use a wide range of types of work: independent, pairs, groups, work with authentic materials, the principle of «Fluency rather than accuracy» and so on. The role of the teacher in such conditions is reduced to a kind of supervision, tutoring and professional orientation of the types of interactions (instructions on the relevance of work, division of responsibilities, etc.) and the correction of errors, their brief analysis.

The latest requirements for the level of foreign language proficiency of modern specialists determine the relevance of the use of Internet technologies. After all, computer technology and mobile devices are essential for distance learning, which is extremely relevant in a global pandemic and can solve many problems.

Key words: *communicative method, lexical method, latest technologies, foreign language, higher educational institution.*